

Πολίτευμα και κομματική Δημοκρατία

Δρ Μάνος Δανέζης
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Φυσικής
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σε προηγούμενα σημειώματά μας υπογραμμίσαμε την ανάγκη να επανέλθουμε στα πλαίσια της Δημοκρατικής τάξης προτείνοντας μια σειρά ουσιαστικών θεσμικών παρεμβάσεων, αφήνοντας τελευταία την ουσιαστικότερη. Την θεσμική παρέμβαση στη δομή και λειτουργία των κομμάτων, ως φορέων της αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας η οποία εξ ανάγκης αντικατέστησε την άμεση Αθηναϊκή Δημοκρατία.

Στο θεσμό της άμεσης Δημοκρατίας υπάρχουν πολιτικές ομαδοποιήσεις πολιτών επί τη βάση αρχών και συμφερόντων που διέπονται από τις επόμενες βασικές αρχές:

Οι βασικές αρχές

1. Συγκροτούνται πρωτεύοντως επί τη βάση μόνιμων, ιδεολογικών, ανθρώπινων, θεσμικών ή πολιτισμικών αρχών, δευτερευόντως δε επί τη βάση πρόσκαιρών κοινωνικών αναγκαιοτήτων ή ανθρώπινων συμφερόντων. Το βασικό μέλημα όμως πρέπει να είναι, οι πρόσκαιρες κοινωνικές αναγκαιότητες ή τα ανθρώπινα συμφέροντα να μην καταργούν, ή να μην έρχονται σε σύγκρουση, με τις μόνιμες και βασικές αρχές της. Σε αντίθετη περίπτωση δεν ομιλούμε περί μιας θεσμικά συγκροτημένης δημοκρατικής ομάδας; αλλά για «συντεχνιακή» σύμπραξη συμφερόντων. Η Δημοκρατία απαιτεί την λειτουργία, πολιτικών ομάδων αρχών και όχι συμφερόντων.

2. Οι πολιτικές ομάδες, στα πλαίσια της άμεσης δημοκρατίας, έχουν φυσικές ηγεσίες, οι οποίες αναδεικνύονται και νομιμοποιούνται με βάση τις δυνατότητες που επιδεικνύουν, στα πλαίσια της φυσικής λειτουργίας του Δήμου, και όχι μέσω δημοκρατικής εκλογής στα πλαίσια της πολιτικής ομάδας, ή εξ απονομής, ή μέσω αδιαφανών και παρασκηνιακών διαδικασιών ερήμην της κοινωνίας των πολιτών.

3. Αν κάποια πολιτική ομάδα κερδίσει τις γενικές εκλογές, η φυσική ηγεσία της, ως κυβερνώσα, καθίσταται αυτομάτως ελεγχόμενη όχι μόνο από την ολομέλεια του Δήμου, αλλά πρωταρχικά από τα μέλη της πολιτικής ομάδας από την οποία προέρχεται. Τα μέλη της πολιτικής ομάδας έχουν την ευθύνη ελέγχουν της φυσικής τους ηγεσίας για το κατά πόσον, κατά την διάρκεια της άσκησης των καθηκόντων της, μένει συνεπής στις βασικές αρχές που συλλογικά η πολιτική ομάδα έχει θέσει. Σε αντίθετη περίπτωση την ανακαλούν στην δημοκρατική τάξη, ή την παύουν, πριν η κακή, κατά την άποψή τους, λειτουργία της καταστεί απειλή για την επιβίωση της ίδιας της πολιτικής ομάδας. Είναι προφανές ότι και στην περίπτωση αυτή πρέπει να ισχύει η αρχή της ανεξαρτησίας μεταξύ ελεγχόμενου και ελέγχοντος. Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι στις δημοκρατίες, η άποψη των πολλών, πιθανότατα, μπορεί να μη είναι η ορθότερη, είναι όμως η μόνη δημοκρατικά νόμιμη και όποιος με οποιοδήποτε τρόπο την καταστρατηγεί βρίσκεται εκτός δημοκρατικής νομιμότητας..

Κομματική Δημοκρατία

Στα πλαίσια της πολυκομματικής αντιπροσωπευτικής Δημοκρατία, των δυτικών κοινωνιών το ρόλο των πολιτικών ομάδων αρχών παίζουν τα «κόμματα αρχών» η δομή και λειτουργία των οποίων είναι θεσμικά και νομικά κατοχυρωμένη. Επειδή ο θεσμός του κόμματος προσπαθεί να αντικαταστήσει, μέσω εκλεγμένων οργάνων, την άμεση παρουσία των πολιτών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και ελέγχου, η δημοκρατική τους συγκρότηση και λειτουργία αποτελούν τον θεμέλιο λίθο του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η πραγματικότητα απογοητεύει.

Τα κόμματα υποτίθεται ότι στηρίζουν τη δομή τους σε δημοκρατικά καταστατικά λειτουργίας, των οποίων όμως τα άρθρα, πλειστάκις, αν δεν εφαρμόζονται επιλεκτικά, ερμηνεύονται και παρερμηνεύονται κατά το δοκούν ώστε να εξυπηρετούνται τα εκάστοτε συμφέροντα των εσωκομματικών διοικητικών δομών τους. Με τον τρόπο αυτό τα καταστατικά των κομμάτων δεν αποτελούν συμβόλαια αρχών του κόμματος με την κοινωνία των πολιτών αλλά μια δημοκρατικοφανή κάλυψη μιας βαθιά αντιδημοκρατικής και ολιγαρχικής δομής τους.

Για να εναρμονισθεί ένα κόμμα με τις προαναφερθείσες δημοκρατικές αρχές θα πρέπει θεσμικά να κατοχυρωθούν οι επόμενοι κανόνες:

1 Τα καταστατικά των κομμάτων πρέπει να καταστούν θεσμικά, δεσμευτικά έγγραφα λειτουργίας τους και κάθε καταστρατήγησή τους να αντιμετωπίζεται από το πολίτευμα ως πολιτειακό ολίσθημα και να ελέγχεται πολυεπίπεδα.

2 Πρέπει να αναβαθμιστεί ο ρόλος του «μέλους του κόμματος» και να αναδειχθεί η σοβαρότητά του στα πλαίσια του δημοκρατικού πολιτεύματος. Για μια δημοκρατική κοινωνία το μέλος ενός κόμματος επιτελεί πολιτικό λειτουργήμα ίσης σημασίας με εκείνο του οποιοδήποτε εκλεγμένου αντιπροσώπου σε οποιοδήποτε επίπεδο. Η εγγραφή ενός πολίτη σε ένα κόμμα δεν αποτελεί μια ιδιωτική σχέση εξάρτησης μεταξύ κόμματος και πολίτη, αλλά μια πολιτική πράξη η οποία πρέπει να είναι εγγυημένη από το ίδιο το πολίτευμα. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει το ίδιο το πολίτευμα να εγγυάται και να καθορίζει τις υποχρεώσεις αλλά και τα δικαιώματα των μελών των κομμάτων. Ο τίτλος του μέλους ενός κόμματος αποτελεί πολιτική θέση ανάλογη του αυτοδιοικητικού άρχοντα και του βουλευτή. Οι υποψήφιοι όλων των βαθμών αυτοδιοίκησης, οι υποψήφιοι βουλευτές, αλλά και τα ίδια τα κόμματα υποβάλλουν αίτηση συμμετοχής στις εκλογές στο Πρωτοδικείο. Με τον τρόπο αυτό οι υποψήφιοι αναγνωρίζουν ένα δικαίωμα δημοκρατικό σύστημα το οποίο ελέγχει την δυνατότητά τους να εκτεθούν ως υποψήφιοι. Κάποια παρόμοια διαδικασία υποστηρίζουμε ότι θα πρέπει να θεσμοθετηθεί και ως προς την εγγραφή ενός πολίτη στις τάξεις ενός κόμματος.

Κάθε πολίτης, αν το επιθυμεί, με αίτηση του στο Πρωτοδικείο ζητά να γίνει μέλος κάποιου κόμματος. Σε τακτά χρονικά διαστήματα τα πρωτοδικεία εκδίδουν καταστάσεις των μελών των κομμάτων τα οποία έχουν την δυνατότητα συμμετοχής στις θεσμοθετημένες λειτουργίες τους. Το κόμμα βάσει του καταστατικού του, αιτιολογημένα, και μέσω συλλογικών διαδικασιών μπορεί να απορρίψει ή να αποδεχθεί τις εγγραφές. Κάθε πολίτης δικαιούται να δηλώσει συμμετοχή στις δομές ενός και μόνου κόμματος. Οι διπλοεγγραφές ελέγχονται με σύστημα ανάλογο αυτού των εκλογικών καταλόγων. Οι διπλοεγγραφέντες τιμωρούνται με αφαίρεση του δικαιώματος εκλέγειν και εκλέγεσθαι για πέντε χρόνια και αυτομάτως καθίσταται «πολίτης περιορισμένης ευθύνης». Τα ονόματα των πολιτών «περιορισμένης ευθύνης» δημοσιοποιούνται ευρέως.

4. Σε περίπτωση που το κόμμα κερδίσει τις γενικές εκλογές, αυτομάτως καθίστανται διακριτές οι θέσεις του προέδρου του κόμματος και του πρωθυπουργού και αυτό προκειμένου να διασφαλιστεί η αρχή της ανεξαρτησίας μεταξύ του ελέγχοντος κόμματος και της ελεγχόμενης από αυτό κυβέρνησης. Με την αυτή λογική τα μέλη των θεσμικών οργάνων του κόμματος δεν μπορούν να κατέχουν κυβερνητικές, πολιτικές, ή δημόσιες θέσεις προκειμένου να μην εξαρτώνται από την ελεγχόμενη αρχή. Αυτό που θα πρέπει να αναφέρουμε ακόμα μια φορά είναι ότι σε μια γνήσια πολυκομματική αντιπροσωπευτική δημοκρατία, ο Λαός εκλέγει το κόμμα και όχι τον πρωθυπουργό. Η δικαιοδοσία επιλογής προέδρου της κυβέρνησης είναι προνομία του κόμματος. Ως εκ τούτου πρέπει να γίνει σαφές ότι δεν είναι δημοκρατικά επιτρεπτό ο πρωθυπουργός, ως ελεγχόμενος από το κόμμα, να καταργεί, να διαφοροποιεί και να αλλοιώνει κατά το δοκούν τις ελέγχουσες κομματικές δομές, όταν αυτές εν τη ασκήσει των καθηκόντων τους, τον ελέγχουν. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι σε μια Δημοκρατία το κόμμα καταργεί τον πρωθυπουργό και όχι ο πρωθυπουργός το κόμμα. Σε περίπτωση διαφωνίας κομματικών δομών και κυβέρνησης υπάρχουν δύο λύσεις: α) Ο πρωθυπουργός παραιτείται και το κόμμα μέσω της κοινοβουλευτικής ομάδας εκλέγει νέο πρόεδρο της κυβέρνησης ή β) την τελική λύσει δίνει το συνέδριο του κόμματος, ως ο μόνος φορέας έκφρασης του συνόλου των μελών του.

Οι προηγούμενες παρεμβάσεις στη λειτουργία και τη δομή των κομμάτων αποτελούν μόνο την αφετηρία μιας ευρύτερης και θεμελιακής αλλαγής των κομματικών δομών προκειμένου

να εναρμονισθούν με τα γνήσια δημοκρατικά πρότυπα. Για να μην εξευτελιστεί η έννοια της Δημοκρατία που γεννήθηκε στην Ελλάδα, στο πρότυπο του εξευτελισμού της έννοιας του Σοσιαλισμού από τις αλήστου μνήμης ανατολικές λαϊκές δημοκρατίες.